

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ธนาคารพาณิชย์นับว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางทางการเงิน (financial intermediary) ด้วยการระดมเงินออมจากผู้ที่มีเงินเหลือจากการใช้จ่ายใช้สอย และจัดสรรทรัพยากรการเงินดังกล่าวไปให้แก่ผู้ที่ต้องการกู้ยืม หรือทำหน้าที่เคลื่อนย้ายเงินทุนจากหน่วยเศรษฐกิจที่มีเงินทุนเหลือไปสู่หน่วยเศรษฐกิจที่มีความต้องการใช้เงินทุนนั่นเอง โดยผ่านตลาดการเงินซึ่งมีกลไกและการดำเนินการ เรียกว่าระบบการเงิน

ในปัจจุบันการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนโดยทั่วไปจะมีความเกี่ยวข้องกับธนาคารพาณิชย์มากขึ้นเป็นลำดับ เช่นบริการด้านเงินฝาก บริการด้านเงินให้กู้ยืม และการให้บริการอื่นๆ จึงถือได้ว่าธนาคารพาณิชย์เป็นแหล่งที่เชื่อมโยงธุรกรรมทางการเงินต่างๆ ให้กับหน่วยธุรกิจ และภาคครัวเรือน พร้อมทั้งเป็นแหล่งกู้ยืมที่สำคัญให้กับหน่วยเศรษฐกิจดังกล่าว เพื่อนำไปใช้ในการผลิตสินค้าและบริการต่างๆ นับได้ว่าเป็นการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ทางหนึ่ง นอกจากนี้ธนาคารพาณิชย์ยังมีบทบาทในการสนองตอบนโยบายการเงินของภาครัฐ และช่วยส่งเสริมโครงการการลงทุนที่มีศักยภาพ ซึ่งถือจะช่วยเพิ่มมูลค่าของทรัพยากรและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศได้ ดังนั้นจึงนับว่าธนาคารพาณิชย์เป็นหัวใจของระบบเศรษฐกิจและระบบการเงินของประเทศ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศไทย ที่มีตลาดเงิน ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์ที่จำกัดอยู่

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในอดีตที่ผ่านมา จนถึงปัจจุบันบทบาทของธนาคารพาณิชย์ในการระดมเงินออมและการจัดสรรเงินทุนได้ช่วยสร้างเสริมความเจริญให้กับประเทศอย่างเห็นได้ชัด จากตารางที่ 1.1 พบว่า ปี 2549 อัตราส่วนเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) มีอัตราส่วนร้อยละ 84.04 และอัตราส่วนเงินให้สินเชื่อต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ มีอัตราส่วนร้อยละ 73.04 จะเห็นว่าอัตราส่วนดังกล่าวมีสัดส่วนสูง ซึ่งเป็นการยืนยันว่าระบบการเงินของประเทศยังคงพึ่งพิงระบบธนาคารพาณิชย์อยู่ ถึงแม้ว่า

สัดส่วนดังกล่าวจะมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจากปี 2545 อาจสืบเนื่องมาจากธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งมีการเข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อเพิ่มขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ในขณะที่ทางด้านเงินฝากธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งได้มีการทยอยปรับลดดอกเบี้ย เนื่องจากธนาคารพาณิชย์มีสภาพคล่องสูง ส่งผลให้ผู้ออมเงินบางส่วนหันไปออมเงินในรูปแบบอื่นแทน แต่จากสัดส่วนดังกล่าวก็ยังคงแสดงให้เห็นว่าธนาคารพาณิชย์ยังคงมีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก ในการที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดธุรกรรมทางเศรษฐกิจ อันจะส่งผลให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้ประชาชาติ

ตารางที่ 1.1

อัตราส่วนเงินฝากและเงินให้สินเชื่อต่อ GDP ของธนาคารพาณิชย์

หน่วย: พันล้านบาท

ปี	2545	2546	2547	2548	2549
เงินฝาก	5,221	5,473	5,700	6,196	6,566
สินเชื่อ	4,603	4,701	5,081	5,488	5,707
GDP	5,451	5,917	6,490	7,088	7,813
เงินฝาก/GDP(%)	95.78	92.50	87.83	87.42	84.04
สินเชื่อ/GDP(%)	84.44	79.45	78.29	77.43	73.04

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางการเงินของประเทศไทยอยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลง โดยส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงด้านกำกับดูแล (Regulatory Landscape) อันได้แก่ การประกาศใช้แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทยในปี 2547 , การจัดตั้งสถาบันประกันเงินฝาก ปี 2549 และการบังคับใช้หลักเกณฑ์การกำกับดูแลเงินกองทุนของสถาบันการเงินตาม Basel II ในปี 2551 ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการแข่งขัน (Competitive Landscape) ทั้งที่มาจากการแข่งขันระหว่างธนาคารพาณิชย์ด้วยกันเอง การแข่งขันกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจ การแข่งขันกับสถาบันการเงินที่ทำธุรกิจที่คาบเกี่ยวกับธนาคารพาณิชย์ และตลาดทุน¹ ทั้งนี้จากการที่แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินผลักดัน

¹ ธนาคารแห่งประเทศไทย. “ความท้าทายของธนาคารพาณิชย์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและการเงิน, สิงหาคม 2548.

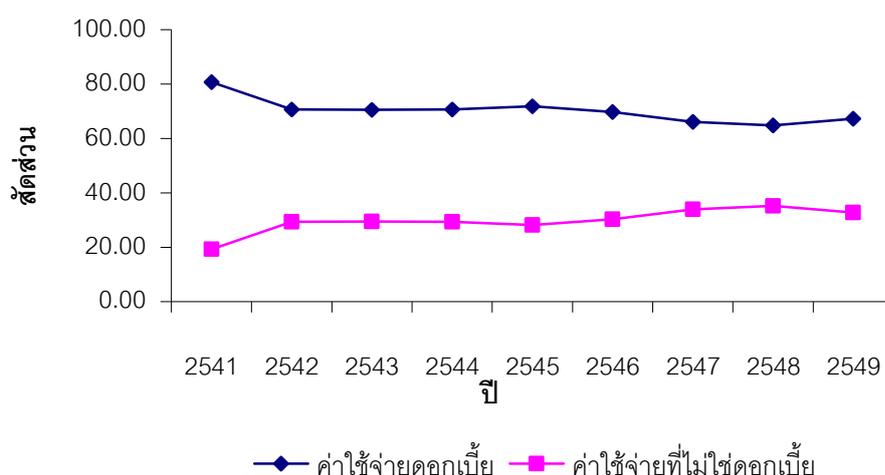
ให้มีการจัดตั้งธนาคารพาณิชย์(รพ.) รายใหม่ และธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อย(รย.) จึงทำให้จำนวนผู้แข่งขันที่สามารถทำธุรกิจเช่นเดียวกับธนาคารพาณิชย์รายเดิมยิ่งเพิ่มจำนวนขึ้น ประกอบกับนโยบายที่ส่งเสริมให้สถาบันการเงินมีความคล่องตัวในการดำเนินงานและมีความสามารถแข่งขันสูงขึ้น อาทิ การผ่อนปรนหลักเกณฑ์ทางภาษีและหลักเกณฑ์กำกับดูแลบางเรื่อง สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้การแข่งขันของธนาคารพาณิชย์ไทยมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้นธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การดำเนินงานทางด้านธุรกิจการเงินของตนเอง ทั้งในด้านการบริหารต้นทุน การบริหารตลาดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้สามารถแข่งขันกับธนาคารพาณิชย์อื่นและเพื่อรักษาส่วนแบ่งตลาดให้มากที่สุด อีกทั้งเพื่อเป็นการตอบสนองกับภาวะการค้าและการเงินโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยแต่ละธนาคารก็ได้พยายามคิดค้นผลิตภัณฑ์ทางการเงินใหม่ๆ เพื่อเพิ่มรายได้และเพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า โดยการเสนอบริการให้มีความหลากหลาย ครบวงจร ถูกต้อง สะดวกและรวดเร็ว พร้อมทั้งมีการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย โดยขยายเครือข่ายและวิธีการเข้าถึงลูกค้าให้ได้มากที่สุด มีการปรับปรุงและนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เพื่อให้การบริการมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น กลยุทธ์ต่างๆที่ธนาคารนำมาใช้นั้นล้วนแต่มีต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จึงควรให้ความสำคัญในเรื่องการบริหารต้นทุนเพื่อให้การบริหารต้นทุนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อผลประโยชน์ของธนาคารโดยตรง และด้วยธนาคารพาณิชย์เป็นกิจการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสวัสดิการของสังคม จำเป็นต้องสร้างผลการดำเนินงานให้เป็นที่น่าเชื่อถือของประชาชน เพราะหากธนาคารพาณิชย์แห่งใดแห่งหนึ่งประสบปัญหาในการดำเนินงานทางด้านต้นทุนจนทำให้เกิดปัญหาทางการเงินหรือขาดทุน ก็จะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมได้

ในการประกอบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ต้นทุนของธนาคารพาณิชย์ประกอบด้วย ค่าใช้จ่าย 2 ส่วน คือ ค่าใช้จ่ายที่เป็นดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่ดอกเบี้ย โดยค่าใช้จ่ายที่เป็นดอกเบี้ยได้แก่ค่าใช้จ่ายในด้านดอกเบี้ยเงินฝากที่จ่ายให้แก่ผู้ฝากเงินและค่าใช้จ่ายในด้านดอกเบี้ยเงินกู้ยืมที่จ่ายให้แก่แหล่งกู้ยืมต่างๆ สำหรับค่าใช้จ่ายอีกส่วนคือค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่ดอกเบี้ยซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งประกอบด้วยค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพนักงาน ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาคารสถานที่และอุปกรณ์ ค่าธรรมเนียมจ่ายบริการและค่าภาษีอากร และค่าใช้จ่ายอื่นๆ จากภาพที่ 1.1 จะเห็นว่าสัดส่วนของค่าใช้จ่ายที่เป็นดอกเบี้ยจะมีสัดส่วนที่สูงกว่าค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่ดอกเบี้ย เนื่องจากค่าใช้จ่ายส่วนนี้ถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการสร้างผลผลิต

ของธนาคารพาณิชย์ โดยมีเงินที่ได้รับจากการรับฝากและจากการกู้ยืมเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการสร้างปริมาณผลผลิตให้แก่ธนาคารพาณิชย์ และจากภาพ 1.1 นี้เช่นกัน จะเห็นว่าสัดส่วนค่าใช้จ่ายที่เป็นดอกเบี้ยมีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปี 2541 ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ธนาคารพาณิชย์ส่วนใหญ่มีความระมัดระวังในการปล่อยสินเชื่อมากขึ้นทำให้สภาพคล่องของแต่ละธนาคารสูง ดังนั้นธนาคารต่างๆจึงทยอยปรับลดดอกเบี้ยเป็นผลให้ค่าใช้จ่ายที่เป็นดอกเบี้ยมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่ค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่ดอกเบี้ยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เป็นผลเนื่องจากแต่ละธนาคารมีการลงทุนในระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น

ภาพที่ 1.1

สัดส่วนค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย เปรียบเทียบกับ ค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่ดอกเบี้ย

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ดังนั้นการศึกษานี้จึงจะศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนของธนาคารพาณิชย์ไทย โดยใช้สมการต้นทุนการผลิตของธนาคารพาณิชย์ที่มีลักษณะเป็น Cobb-Douglas Form ภายใต้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบ Panel Data และใช้วิธีการกำลังสองน้อยที่สุด และ Fixed Effect ในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ เพื่อดูว่าปัจจัยการผลิตชนิดใดที่มีผลกระทบต่อต้นทุน ซึ่งจะสามารถนำมาใช้วิเคราะห์และบริหารต้นทุนของธนาคารให้มีประสิทธิภาพได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนและส่งผลต่อการประหยัดจากขนาดของธนาคารพาณิชย์ไทย
2. ศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุน ซึ่งได้แก่อัตราดอกเบี้ย อัตราค่าจ้างพนักงาน ราคาสินค้าทุนที่แท้จริง และ ความเสี่ยงจากการให้กู้ยืม ของธนาคารพาณิชย์ไทย ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก และ ธนาคารพาณิชย์ไทยที่เพิ่งเปิดใหม่ในปี 2548

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1. การศึกษาและวิเคราะห์ในครั้งนี้จะพิจารณาต้นทุนการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ที่ปรากฏในงบกำไรขาดทุนของธนาคารพาณิชย์ โดยศึกษาต้นทุนหลักได้แก่ ต้นทุนของเงินทุน ต้นทุนด้านพนักงาน ต้นทุนในด้านอาคารสถานที่และอุปกรณ์ และต้นทุนด้านความเสี่ยงจากการให้กู้ยืม

2. ศึกษาธนาคารพาณิชย์ไทยจำนวน 14 แห่ง และได้แบ่งธนาคารพาณิชย์ไทยตามขนาดของสินทรัพย์รวม ณ สิ้นปี 2549 ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ ธนาคารพาณิชย์ขนาดกลาง ธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก และในที่นี้ได้แบ่งกลุ่มธนาคารพาณิชย์ไทยที่เพิ่งเปิดใหม่ในปี 2548 เพิ่มอีกหนึ่งกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มนี้มีข้อมูลจำนวนน้อย หากนำไปพิจารณารวมกับกลุ่มอื่น อาจทำให้ผลที่ได้เบี่ยงเบน จึงแยกทั้งหมดเป็น 4 กลุ่ม โดยมีระยะเวลาที่ทำการศึกษาดังแต่ปี พ.ศ.2541 ถึง ปี พ.ศ.2549

2.1 ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ คือ ธนาคารพาณิชย์ไทยที่มีมูลค่าสินทรัพย์รวมตั้งแต่ร้อยละ 10 ขึ้นไป ของสินทรัพย์รวมธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ ประกอบด้วย

- 2.1.1 ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)
- 2.1.2 ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน)
- 2.1.3 ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)
- 2.1.4 ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)
- 2.1.5 ธนาคารทหารไทย จำกัด (มหาชน)

2.2 ธนาคารพาณิชย์ขนาดกลาง คือ ธนาคารพาณิชย์ไทยที่มีมูลค่าสินทรัพย์รวมตั้งแต่ร้อยละ 3 แต่ไม่เกินร้อยละ 10 ของสินทรัพย์รวมธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ ประกอบด้วย

2.2.1 ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)

2.2.2 ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด (มหาชน)

2.2.3 ธนาคารธนาชาต จำกัด (มหาชน)

2.2.4 ธนาคารไทยธนาคาร จำกัด (มหาชน)

2.3 ธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก คือ ธนาคารพาณิชย์ไทยที่มีมูลค่าสินทรัพย์รวมต่ำกว่าร้อยละ 3 ของสินทรัพย์รวมธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ ประกอบด้วย

2.3.1 ธนาคารยูโอบี จำกัด (มหาชน)

2.3.2 ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ด (ไทย) จำกัด (มหาชน)

2.4 ธนาคารพาณิชย์ที่เปิดใหม่ปี 2548 และมีมูลค่าสินทรัพย์รวมต่ำกว่าร้อยละ 3 ของสินทรัพย์รวมธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ ประกอบด้วย

2.4.1 ธนาคารทีสโก้ จำกัด (มหาชน)

2.4.2 ธนาคารเกียรตินาคิน จำกัด (มหาชน)

2.4.3 ธนาคารสินเอเชีย จำกัด (มหาชน)

1.4 แหล่งที่มาของข้อมูล

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิซึ่งรวบรวมจากแหล่งข้อมูลดังนี้

1. งบดุลและงบกำไรขาดทุน ประจำปีของธนาคารพาณิชย์ ตั้งแต่ปี 2541 ถึง 2549 โดยใช้ตัวเลขจากงบดุล และ งบกำไรขาดทุนทางด้านรายได้และค่าใช้จ่ายของธนาคารพาณิชย์
2. ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
3. รายงานของธนาคารแห่งประเทศไทย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนของธนาคาร และทราบถึงสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระว่ามีผลต่อตัวแปรตาม(ต้นทุน)มากน้อยเพียงไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ให้ผู้บริหารสามารถนำไปบริหารต้นทุนของตนเองเพื่อให้สามารถแข่งขันได้
2. เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ไทย ระหว่างธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ ธนาคารพาณิชย์ขนาดกลาง ธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก และ ธนาคารพาณิชย์ที่เปิดใหม่ปี 2548 โดยพิจารณาด้านต้นทุน ว่าแต่ละขนาดแตกต่างกันเพียงไร